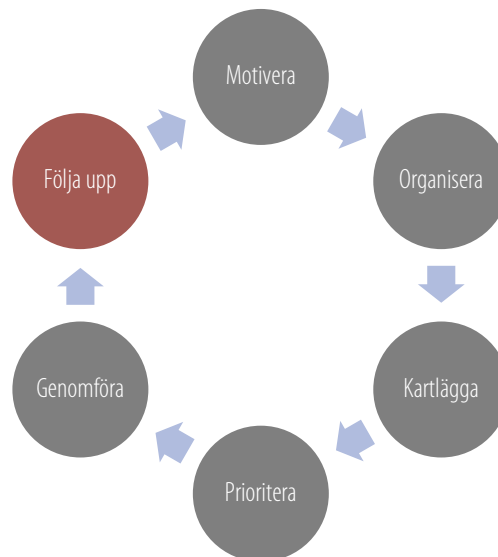


Steg 6: Följa upp – att utveckla arbetet

Arbetet med vattenfrågor kräver regelbunden uppföljning och utvärdering för att stämma av så att rätt insatser prioriteras utifrån både kortsiktiga och långsiktiga behov och att arbetet ger önskvärt utfall.

Uppföljning och utvärdering är värdefullt för att utveckla arbetsrutiner och undvika fallgropar i framtida arbete. Här följer tips för uppföljning och utvärdering för arbetsprocessen för vattenplanering.



Tre viktiga punkter

- Följ upp och utvärdera vattenarbetet, så väl det organisatoriska som det praktiska, för fortsatt utveckling och effektivisering.
- Följ upp vattenarbetet i samband med kommunens övriga uppföljning.
- Kommunicera och förankra resultatet från uppföljningen och utvärderingen med berörda aktörer.

Bilagor att använda

- ➔ Bilaga 1 – Checklista.

Skillnaden mellan uppföljning och utvärdering

Många gånger används begreppen uppföljning och utvärdering synonymt men de avser två olika saker. Uppföljning mäter vad som faktiskt har hänt och svarar på frågan "hur gick det?". Utvärdering värderar resultatet och svarar på frågan "varför blev det så här". Utvärderingen är också framåtsyftande och svarar på frågan "hur kan kommunen förbättra vattenarbetet/vad kan vi som kommun göra bättre?". Det kan förstås användas på arbetsgruppsnivå också.

Uppföljning och utvärdering är egentligen inte särskilt svårt, det gäller bara att veta varför man ska följa upp eller utvärdera (för att motivera att det blir gjort) och hur det ska göras. Ta stöd av interna rutiner och nyckeltal för uppföljning och utvärdering av arbetet.

Uppföljning av vattenarbetet

Ta reda på hur väl vattenarbetet uppfyller de uppställda målen. Använd resultatet från uppföljningen för att rapportera till beslutsfattare och motivera resurser till arbetet. Kommuner tipsar om att följa upp vattenarbetet årligen, till exempel genom miljöbokslut. Nackdelen med att följa upp mer sällan, exempelvis en gång per mandatperiod, är att det kan bidra till minskad effektivitet och uppmärksamhet på förändringar. Genom att följa upp årsvis finns det större möjlighet att vara proaktiv om arbetet inte följer den plan som upprättats samt om resurser behöver omfördelas.

- Finns redan en uppföljningsplan för vattenarbetet? Kan uppföljningen av olika delar av vattenarbetet sammanfogas med andra uppföljningsprocesser i kommunen? Finns mallar att använda? Stöd att få internt?
- Vad är syftet med uppföljningen? Vad ska följas upp? Finns det anledning att se över vad som följs upp beroende på vad resultatet ska användas till?
- Hur ofta ska arbetet följas upp? Är det olika för olika delar i processen, till exempel mellan att följa upp det strategiska arbetet och det praktiska?
- Vem ska ansvara för uppföljningen? Vem rapporterar till vem?
- Vad händer med resultatet av uppföljningen? Hur ska det kommuniceras och till vem?

Dessutom, alla kommuner som omfattas av vattenmyndigheternas åtgärdsprogram enligt vattenförvaltningen behöver senast den 28 februari varje år rapportera till Vattenmyndigheten vilka åtgärder som genomförts under föregående kalenderår i syfte att säkerställa att miljö kvalitetsnormerna för vatten inom kommunens verksamhetsområde kan följas.

Om du vill veta mer

Sveriges kommuner och landsting (SKL) har lanserat ett verktyg som heter Uppföljningsguiden. Guiden är ett bra stöd för både uppföljning och analys. Guiden är egentligen framtagen som ett stöd för uppföljning av kommunala välfärdstjänster men många principer går att använda även för uppföljning i miljöarbetet.

Läs mer om återrapportering av genomförande av åtgärder enligt vattenmyndighetens åtgärdsprogram här:

<http://www.vattenmyndigheterna.se/Sv/atgarder-for-battre-vatten/rapportering-av-genomforda-atgarder/Sidor/default.aspx>

Utvärdering av vattenarbetet

Utvärderingar ger underlag för att fatta beslut och styra arbetet mot målet. Hur ska en veta om det arbete som läggs ned är tillräcklig bra? Behöver organisationen justeras? Genom utvärdering ställer du kontrollfrågor som hjälper till att följa upp effekterna av det som planerades och förbättra slutresultatet. Blev det som det var tänkt? Vad fungerade bra? Vad fungerade mindre bra? Utan att utvärdera blir det svårt att veta om de åtgärder som vidtas faktiskt ger effekt på målet.

Innan utvärderingen påbörjas behöver man kommit överens om vad som ska utvärderas. Statskontoret (Myndigheten för en effektiv statsförvaltning) sammanfattar olika förslag på frågeställningar:

- Behov – Vilka är de behov som kommunen vill möta, hur ser de ut?
- Åtgärder – Vilka åtgärder vidtogs för att möta behoven?
- Effekter – Vad blev resultatet av dessa åtgärder?
- Orsakssamband – Vilka faktorer har påverkat resultatet?
- Genomförandeprocesser – Genomfördes åtgärderna på bästa sätt?
- Måluppfyllelse – På vilket sätt förhåller sig resultatet till målet?
- Effektivitet – Var åtgärderna ett effektivt sätt att nå resultatet?

En utvärdering behöver ske i rätt tid under ett arbete. Det går till exempel inte att utvärdera effekten av en åtgärd under själva genomförandefasen. Däremot går det att göra utvärderingar på mindre delar av arbetet, till exempel; hur fungerade upphandlingen för tjänsten, trots att slutresultatet inte är på plats?

Tabell 1. Skillnader mellan uppföljning och utvärdering

Uppföljning – hur gick det?	Utvärdering – varför blev det som det blev?
Effekterna av de planerade åtgärderna nådde förväntade mål [/eller inte].	Genomfördes åtgärderna på bästa sätt? Var åtgärderna ett effektivt sätt att nå resultatet? Vad blev resultatet av dessa åtgärder?
Målet med vattenplaneringen nåddes [/eller inte].	På vilket sätt förhåller sig resultatet till målet? Är målet i slutändan samma som från början? Vilka faktorer har påverkat resultatet?
Samverkan för vattenarbetet inom kommunen fungerar [inkludera mätetal ex. de finns representation från de förvaltningar som specificerats i samverkansgruppens beskrivning osv].	Varför finns inte x aktör med i arbetet? Hur ska kommunen/arbetsgruppen för vatten/vattensamordnaren få aktör x och x med i arbetet?
Vår kommun saknar budget för arbetet [/eller inte].	Varför saknas det pengar för arbetet? Hur ska kostnaderna fördelas för att xxx?
Kommunen säkerställer inte en bibehållen god dricksvattenkvalitet och en hög drift- och leveranssäkerhet.	Varför kan kommunen inte säkerställa leveranssäkerhet? Brister kommunens interna rutiner? Vilka konsekvenser får det för kommunen om kommunen inte säkerställer xx.
Den strategiska inriktningen om vattenarbetet har antagits inte av beslutsfattare	Varför har den inte antagits? Hur ska vattensamordnaren/arbetsgruppen för vatten, etc., göra för att den ska antas?